

Hoe wordt de bloemkoolwijk 'cool' ?

Anne Mette van Lieshout - AM Landskab
Mascha Visser, Bureau Waardenburg (Buwa)

De bloemkoolwijk moet van zijn stoffige imago af! Het opnieuw interpreteren van de ruimtelijke kwaliteit in combinatie met eigen initiatieven van bewoners kan de sleutel tot succes zijn. Diverse voorbeelden laten zien hoe je zaken kunt aanpakken als de verloedering nog geen stempel op de wijk heeft gedrukt.

» Een kwart van de woningvoorraad in Nederland bevindt zich in de zogenaamde bloemkoolwijken. De openbare

ruimte, aangelegd tijdens het groeikernbeleid, is 25-40 jaar oud en een vernieuwingsslag is hoog nodig. Maar gemeenten moeten bezuinigen. De woningen lijden onder een enorm energieverlies. Corporatie en particuliere bewoners zeggen geen geld te hebben voor een (voor)investering in modernisering van de woningen. De grote uitdaging is om, ondanks dit alles, de wijken in de lift te krijgen in plaats van dat zij verder afglijden en een slecht imago opbouwen. Wij hebben reden om te denken dat dat met weinig middelen kan. In dit artikel geven wij onze visie op hoe de bloemkoolwijken 'cool' kunnen worden.

Rijk aan natuurlijk kapitaal

Er is een sterk punt van de bloemkoolwijken dat vaak over het hoofd wordt gezien: de goed ontwikkelde groen- en waterstructuur. Karakteristiek voor bloemkoolwijken zijn:

- de verschillende buurten zijn altijd gescheiden door 'groene voegen', vaak gecombineerd met

langzaamverkeerroutes en watergangen - cultureel erfgoed en eeuwenoude sloten zijn vaak gespaard in het bouwproces door het voor die tijd karakteristieke 'partieel ophogen'.

Op dit moment zijn de 'groene voegen' en de cultuurhistorische waterlijnen in en om de wijk vaak verborgen. Deze onbenutte kwaliteiten kunnen een grote bijdrage leveren aan de kwaliteitsimpuls voor de wijken.

De laatste jaren heeft een verschuiving plaatsgevonden in de bloemkoolwijken. Er zijn duidelijk afzonderlijke buurten die in een neerwaartse spiraal zitten. Maar de wijken zijn zeker (nog) rijk aan menselijk kapitaal, bijvoorbeeld ouderen die nog fit zijn en een hoog percentage zzp'ers en thuiswerkers.

Thuiswerkers zijn vaak actief op zoek naar een netwerk en staan open voor samenwerkingen, zaken waar ze energie van krijgen. Doordat ouderen en zzp'ers meer thuis zijn, hechten zij vaak meer waarde aan een woonomgeving waarbij zij zich goed voelen. Hierin schuilt een voedingsbodem voor een nieuwe, lokale samenwerking.

De opbouw van de bloemkoolwijk, met zijn verschillende woonerven en buurtjes, biedt een uitgelezen kans op gezamenlijke initiatieven. Het oorspronkelijke gedachtegoed van de bloemkoolwijken ging uit van een gezamenlijke leefstijl voor de hele wijk. De tijdsgeest van nu is anders en niet langer 'iedereen hetzelfde'. Maar het is ook niet 'ieder voor zich'. Steeds meer mensen organiseren zich rondom een gezamenlijk doel. Wanneer je de erven als afzonderlijke enclaves beschouwt,

Openbare ruimte met identiteit en zelfbeheer in Eva Lanxmeer, waterspeelplaats. (foto: Bureau Waardenburg)

kunnen het plekken worden waarvoor de bewoners zelf een nieuw doel, een nieuwe functie én een eigen identiteit ontwikkelen. Samen op zoek naar een Nieuwe Collectiviteit.

Vijf voorbeelden van 'Power to the people'

Er zijn tal van voorbeelden van bewonersinitiatieven die zich verspreid hebben als kringen in het water en die bijdragen aan een betere leefomgeving. Hieronder lichten wij vijf voorbeelden toe van initiatieven die bijzonder kansrijk kunnen zijn in de bloemkoolwijk.

- 1 Het energiecollectief
- 2 Een 'coole' wijk
- 3 Een eigen plekje
- 4 Zelfbeheer
- 5 Schapen voor identiteit

Het energiecollectief

In Rivierenwijk in Utrecht is een klein groepje zzp'ers een energiecollectief begonnen. Het idee is om bewoners mee te krijgen in het idee om zelf energie te besparen en het geld dat uitgespaard wordt te investeren in de wijk. Er wordt met 'energie-coaches' gewerkt, bewoners uit de wijk die steeds meer kennis vergaren. Iedere bewoner kan 250 euro lenen om thuis energiemaatregelen te nemen. Het geld wordt binnen twee jaar terugbetaald en in een 'revolving fund' gebracht. Met de groei van de fondsgelden kunnen bewoners grootschaliger investeren in woningverbetering. Door dit initiatief stijgt de vastgoedwaarde in de wijk meetbaar over een periode van vijf jaar.

Een 'coole' wijk - Superkilen Nørrebro Kopenhagen

In een aandachtswijk in Kopenhagen werken de gemeente, Realdania (een filantropische instelling die veel investeert in de stadsvernieuwing) en een bewonersbestuur samen om de sleetse openbare ruimte een grootschalige vernieuwing te geven. De bewoners hebben straatmeubilair, sporttoestellen en andere elementen voor de openbare ruimte gekozen. Het gebied telt 57 nationaliteiten en dat is terug te zien in de inrichting. Er zijn bijvoorbeeld een thai-boksring, lichtreclame uit Los Angeles, een Marokkaanse fontein en een Zweedse hangmat geplaatst. Het bewonersbestuur heeft een budget gekregen om de komende drie jaar evenementen op het plein te subsidiëren. Het slechte imago van de wijk Nørrebro is met Superkilen in één klap veranderd van aandachtswijk naar een 'coole' wijk.

Een eigen plekje

Op meerdere plekken zijn er initiatieven waarbij bewoners een ongebruikt terrein omtoverden in een plek met betekenis en uitstraling. Emma's Hof bijvoorbeeld, is een binnentuin in het Regentessekwartier in Den Haag die omwonenden realiseerden en nu zelf onderhouden. De bewoners veranderden een ongebruikt bedrijfsgebouw in een mooie tuin met behulp van financiële steun van de gemeente. De tuin is openbaar toegankelijk en functioneert als een ontmoetingsplek. Het is een belangrijke toevoeging aan de wijk waar verder nauwelijks parken zijn.

Deze 'Marokkaanse' fontein staat in de wijk Superkilen Nørrebro in Kopenhagen. Hij maakt deel uit van een grootschalige vernieuwing om te veranderen van aandachtswijk naar een 'coole' wijk. Dat is gelukt. (foto: AM Landskap)

In De Meern wordt momenteel een braakliggend terrein omgevormd tot een dorps tuin waarbij de De Meernse identiteit een belangrijke drijfveer is geweest. De huidige achterkantsituatie wordt omgetoverd in 'voorkanten' en een verstopte waterloop wordt weer zichtbaar gemaakt. Het ontwerp kwam tot stand met vijftien bewoners in een zelf opgezette workshop. Daarna ging alles in sneltreinvaart en kwamen er steeds meer bewoners en sponsors bij. Er staan nu talloze ideeën voor toekomstige activiteiten in de Dorps tuin op de kalender. Als leuke bijkomstigheid is 'De Meern Dorps tuin' genomineerd als het Groen Dichterbij Icoonproject van Provincie Utrecht.

De Meern Dorps tuin (collage). De bewoners van De Meern transformeren zelf een braakliggend terrein in een Dorps tuin. (bron: AM Landskab i.s.m. Studio Schep)

Zelfbeheer - Terra Bella EVA Lanxmeer

De opbouw van de wijk Eva-Lanxmeer in Culemborg is gericht op het collectief. Het heeft vele binnenhoven en is daardoor qua opbouw vergelijkbaar met bloemkoolwijken. De inrichting van de binnenhoven is zelf bedacht, zelf aangelegd en omwonenden onderhouden de hoven zelf. Er is afgesproken geen hoge erfscheidingen te plaatsen. Elk binnenhof is anders en biedt een herkenbare, eigen sfeer. Voor het beheer van de openbare ruimte rond de hoven is een bijzondere constructie bedacht. Het geldt dat de gemeente uitspaart door geen beheer te doen, wordt in een fonds gestort, dat beheerd wordt door een stichting, Terra Bella. Het bestuur van deze stichting bestaat uit buurtbewoners. Terra Bella stelt een groenbeheerplan op en besteedt de uitvoering ervan uit. Sommige klussen worden door bewoners gezamenlijk opgepakt. Er is ook ruimte voor eigen initiatieven. Hierdoor hebben bewoners zelf zeggenschap over hoe de openbare ruimte eruit ziet en hoe en wanneer het onderhouden wordt. Bovendien voelt men meer binding met en verantwoordelijkheid voor de eigen wijk.

Schape voor identiteit

In Culemborg liggen in de wijk Parijsch twee parkjes waarin schape een deel van het beheer verzorgen. De parkjes ademen de sfeer van de Betuwe, met notenbomen, fruitbomen, hagen en ruig gras. De schape zijn van het bijzondere ras Kerry Hill. Toen het onderhoud van de schape te duur bleek voor de gemeente, hebben omwonenden aangeboden om de schape te verzorgen. Dit bleek heel goed voor de buurt te zijn. Er is nu

duidelijk minder vandalisme en zwerfvuil in de buurt en in de parkjes. Er is meer betrokkenheid bij deze plekken en bij elkaar. De schape en hun vrijwillige verzorgers dragen bij aan het behoud van twee identiteitvolle plekken in de wijk, die op hun beurt weer zorgen voor ontmoeting.

Kleinschalig en faciliterend

Deze vijf voorbeelden laten duidelijk zien dat niet de overheid, corporaties of andere grote organisaties bepaalden hoe de woonomgeving eruit ging zien en wie er wat ging doen. Het initiatief lag telkens bij het collectief van bewoners. Laat als overheid weten dat je dat op prijs stelt en handel daar vervolgens ook naar. Gebruik de crisis om de aandacht te verleggen van grote gebaren naar kleinschalige ingrepen, van door de overheid gestuurde ontwikkeling naar door de overheid gefaciliteerde ontwikkeling.

Een investering (of garantstelling) door de gemeente of woningcorporatie in een bewonersinitiatief verdient zich terug door een verhoogde leefbaarheid en grotere binding van bewoners met hun wijk. Het is bekend dat binding met de wijk vandalisme en oneigenlijk gebruik in hoge mate voorkomt. Dat kan een grote besparing opleveren in zowel beheer van de openbare ruimte als dat van huurwoningen.

Pak de kans

De bloemkoolwijken hebben te kampen met sleetsheid en een stoffig imago. Door het menselijk kapitaal in te zetten voor groen, water en inrichting van de openbare ruimte kan de waarde

Schape kunnen worden ingezet voor groenbeheer, maar zijn ook geschikt om te worden geknuffeld door buurtbewoners.

van het vastgoed in de wijk behouden blijven. Bewoners helpen zichzelf, ook als men weinig middelen heeft om in de eigen woning te investeren. Daarmee ontstaat tegelijkertijd de mogelijkheid om de bloemkoolwijken een nieuw, fris imago te geven. De kansen in de bloemkoolwijken zijn er en het is té kostbaar - maatschappelijke en economisch - om die te laten liggen. Maak de bloemkoolwijk nú 'cool', voor zijn huidige en toekomstige bewoners.

Wie pakt als eerste de kans? <<

Websites

www.amlandskab.nl

www.buwa.nl

www.eva-lanxmeer.nl

